

שיח ושיג בפרשה

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֵבִי חַי וְלֹא יָכֹלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו:" (מה' ג')

הגמ' [חגיגה ד:]: אומרת שרבי אלעזר כשהיה מגיע לפסוק הזה היה בוכה ומה תוכחה של בשר ודם נבהלו מפניו מה יהיה כשיוכיח אותנו הקב"ה. והדברים מתמיהים שהרי יוסף לכאורה לא הוכיח אותם אלא אמר להם שהוא יוסף וגם שאל אם האבא חי ומה תוכחת בזה?

ושמעתי מהרב ניסים יגן זצ"ל פירוש נפלא על זה שהרי יהודה מה הטענה העיקרית שלו היתה כלפי יוסף שאם אתה לוקח את בנימין אתה הורג גם את אביו שנפשו קשורה בנפשו ואיך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי. וכמובן שיהודה אומר זאת בשם כל השבטים. ועל זה בעצם יוסף מקשה לו קושיא עצומה. ואומר לו אני יוסף אתה זוכר אותי שזרקתם אותי לבור מלא נחשים ועקרבים ומכרתם אותי מצרימה. העוד אבי חי, כלומר למה שמה לא מנעת את הכל שהרי ידעת כמה אבא אוהב אותי ואולי הוא עלול למות מצער מהמכירה הזו אלא ודאי שזו לא טענה אמיתית ואתה רק מפחד על העולם הבא שלך וזה קושיא שאין עליה תשובה ולכן אחיו לא יכלו לענות אותו כי נבהלו מפניו.

וידוע מהספרים הקדושים שכפי שהיה הדיון בין יוסף לאחיו כך יהיה הדיון שלנו עם בורא עולם שהקב"ה יתן לאדם לטעון את טענותיו כגון למה לא נתן מספיק צדקה מפני שהפרנסה קשה ולמה לא קבע עתים לתורה כי לא היה לו זמן ואז הקדוש ברוך הוא יראה לו שלצרכי הגוף הוא הוציא כסף לרוב אם זה בית הכי טוב ואוטו הכי טוב ובגדים יקרים ורק לתת צדקה אין לך כסף וכן לגבי קביעות עיתים לתורה יגיד לו הקב"ה בא נראה את כל השעות שצפית בטלוויזיה ובחדשות ובקריאת עיתונים שלכל זה יש לך המון זמן ורק ללמוד את התורה הקדושה אין לך זמן ועל זה בכה רבי אלעזר. (ובחרת בחיים הרב יפתח סופר)

ישראל לסגולתו

קנאה ושנאה מהצלחת השני בתורה וכדומה - המשך

וְנַחֲזֹר לְדַבְרֵינוּ שְׁאִמְרָנוּ בַעֲלוֹן הַקִּדְּם - שְׁעוֹבֵד ה' הָאֲמִתִּי, כְּשֶׁרֹאָה כְּבוֹד שָׁמַיִם מִתְרַבֵּה, שְׂמַח לְבוֹ. זֶהוּ סִימָן שֶׁל עֶבֶד ה' בְּאֲמִתּוֹ. צַר הַעֵין שֶׁרוֹצֵה לְרְאוֹת רַק אֶת הַצְּלָחָתוֹ, וְשְׂמַח בְּמַחְדָּלָם שֶׁל הָאֲחֵרִים - כִּי אֵז מִתְבַּלְטֵת אִישִׁיתוֹ, וְנִבְנָה עַל חֲרָבָנָם שֶׁל אֲחֵרִים - אִין הוּא חֲשׁוֹב לְכֹלָם, וְעַבְדוֹתוֹ - מִן הַשִּׁפְה וְלַחוּץ, כִּי הָעֵקֶר הוּא לְזָכוֹת שִׁיָּהָא לֵה' נַחַת מִמֶּנִּי, וְאִם יֵשׁ לוֹ נַחַת מִמֶּסְכַּת אַחַת שֶׁלְמִדְתִּי כְּמוֹ מֵהַשָּׁנִי מַעֲשֵׂר מִסְכָּתוֹת שְׁלֵמֵד - אִם כֵּן, שְׂנִינּוּ עוֹשִׂים נַחַת לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשָׁנָה, כִּי מִמֶּנּוּ דוֹרֵשׁ ה' עֶשֶׂר מִסְכָּתוֹת וְהוּא עוֹשֶׂה זֹאת, וּמִמֶּנִּי דוֹרֵשׁ ה' מִסְכָּת אַחַת וְאֲנִי עוֹשֶׂה זֹאת. אִם כֵּן, שְׂנִינּוּ עוֹשִׂים רְצוֹן בּוֹרְאָנוּ וּמִשְׂמַחִים אוֹתוֹ. וְאִפְשָׁר לְרַמֵּז בְּמָה שְׁעִנָּה ה' לְלַבְנָה שְׁאִמְרָה יֵאֵי אִפְשָׁר לְשָׁנִי מְלָכִים לְשִׂמְשׁ בְּכֵתֵר אֶחָד - 'לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עֲצֻמְךָ'. הַלְבָנָה טְעֵנָה: זֶה לֹא כְבוֹד שָׁמַיִם שִׁיָּהִיו לְמֶלֶךְ עֲבָדִים בְּאוֹתָהּ עֲמֵדָה וּבְאוֹתוֹ לְבוֹשׁ וּבְאוֹתָהּ דְרָגָה; כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ מִתְבַּטֵּא כְּשִׁישׁ עֲבָדִים קְטַנִּים, וְיִתְרָה גְדוֹלִים, וְכֵן הַלָּאָה וְהַלָּאָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכָּלֵם, וְכֵן מוֹחֲשִׁי יוֹתֵר כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ כְּשִׁישׁ דְרָגוֹת דְרָגוֹת וְהוּא מַעַל כָּלֵם, אֲבָל כְּשֶׁכָּל עֲבָדָיו שׁוֹיִם בְּמַעְלָתָם, לֹא מוֹחֲשׁ כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ. וּבְמִדָּה כִּנְגֵד מִדָּה עֵנָה לֵה' ה': אֵת רוֹצֵה בְּכַבּוּדִי בְּאֲמִתּוֹ? נִרְאָה, לְכִי וְהַמַּעֲטִי אֶת עֲצֻמְךָ. וְהִנֵּה, אִם בְּקִשְׁתָּ זֹאת לְמַעַנִי בְּאֲמִתּוֹ - אִין לָךְ מָה לְהַצְטַעַר, כִּינּוּן שֶׁכֵּךְ נִתְמַלְאָה בְּקִשְׁתְּךָ שֶׁיִּבְלֵט וְיִמְחַשׁ כְּבוֹדִי, וְלָכֵן הַמַּעֲטִי אֶת עֲצֻמְךָ כְּדִי שִׁיִּמְחַשׁ הַגְּדֵלֶת כְּבוֹדִי. וְאִם אֲמַנֵם תִּצְטַעְרִי מִכֵּךְ, הֲרֵי שְׁלֹא בְקִשְׁתָּ זֹאת לְשָׂמִי וְלְכַבּוּדִי, אֲלֹא לְכַבּוּדְךָ.

הרי שפבוד שמים מתעלה גם מהקטנים וגם מהגדולים, כי כשיש קטנים, נפרים הגדולים, ועל כלם כבודו יתברך, כך שהחכם מנצל גם קטנותו למען הרבות כבוד שמים.

אותה מדה אמללה הנזכרת לעיל בדברי ה"מסלת ישירים", יכולה להמצא אפלו בין כתלי בית המדרש, חס ושלום. נטה אָזְנֵינוּ לְדַבְרֵי אֶחָד מִגְדוֹלֵי דוֹרְנוֹ:

פעם אחת נכנס בחור אצל הגאון ר' יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל. אותו בחור לא ראה סימן נפה בלמודו, והוא שקע בעצבות. הוא בקש מהגאון הנ"ל עצה ותושיה. ענה לו הגאון: אתה יודע למה יש בחורים שפתיאם מאבדים את החשק בלמוד, ונכנסים למשבר? - יש לזה סבה אחת: מפני שבשעה שלומדים, חושבים על הכבוד, כי התלמיד רוצה שראש הישיבה יחזיק ממנו, ושיכבדו אותו, וכואב לו שחברו יודע יותר ממנו, ושחבריו שואלים שאלות טובות בשעור והוא איננו שואל, וכל זה גורם לו צער, והקנאה אוכלתו.

אבל דע לך, שהאמת היא שלומדים תורה רק בשביל דבר אחד ויחיד: שאחרי מאה ועשרים שנה באים לעולם האמת, עולם הנצח, ושם לא תופס שום חשיבות, שום ענין שבעולם, לא רכוש ולא נכסים, ולא שום דבר, רק דבר אחד ויחיד: תורה. ושם, כל המשא ומתן הוא רק בתורה, ושם יבחנו כל אחד ואחד על ידיעותיו בתורה, ויאמרו לו: עמד וערך מקרא שקרית ומשנה ששנית, וכל התורה שבו אדם לומד כל מי חיו, צריך להיות רק לתכלית זה: שלא יבוש ולא כלם לעולם ועד - בעולם האמת הנצחי.

וכאשר לומד לתכלית הזו בלבד - אז לא אכפת לו שום עניני כבוד, ושום קנאה לא תעלה על לבו, ולא יהא אכפת לו אם מחזיקים ממנו כאן, ואם מכבדים אותו כאן, שום דבר לא אכפת לו, כי כל מחשבותיו ותוניהם רק להוסיף עוד ועוד תורה לעולם שפלו תורה, ואז אין לו משברים ותמיד הוא בשמחה... (תמצית לשון פניני רבינו הקהלות יעקב, עמ' ט).

(הרב ישראל יעקב לוגאסי)

אמונה

מד. מלחמה אתחלתא דגאולה היא. (ספר המידות)

עליה לתורה

יש מקומות שנוהגים שכאשר החתן עולה לתורה, שרים לכבודו, וראוי ונכון לסגור את הספר תורה בעת השירה, ולא להסתפק בכיסוי הספר במטפחת. וגם לא יאריכו בשירה יותר מדאי, כדי שלא לגרום לטורח ציבור. (ספר ילקוט יוסף חלק ב' (עמוד קצה). ועיין לגאון רבי צדקה חוצין בשו"ת צדקה ומשפט (או"ח סימן ד), שכתב לישיב המנהג שנהגו להרבות בעולים לכבוד החתן וכדומה, ולא חששו לטורח ציבור. ע"ש.)

משהו לנשמה

הטנק שלא ירה/ חב"ד

שנים רבות חיו את חייהם יהודי תוניס והאי ג'רבה הסמוך בשקט ובשלווה. לפרנסתם עבדו בעבודות מגוונות, וניהלו חיי תורה וקהילה מפותחים למדי.

אחד המנהגים המושרשים ביותר בקרב יהודי תוניס היה העלייה לקבריהם של צדיקים מדורות קדומים, בימי ההילולא שלהם. מוקד נוסף של משיכה היה בית-הכנסת 'לגריבה', השוכן בדרום תוניס, ואשר על-פי המסורת המקומית הונחה בין יסודותיו אבן שהובאה לשם מבית-המקדש הראשון (לאחר שחרב).

בראשית חודש כסלו תשי"ג כבשו הגרמנים את תוניס. עד מהרה הוקמו ברחבי מדבר סהרה למעלה משלושים מחנות-עבודה, בסגנון דומה למחנות-העבודה שהוקמו באדמת אירופה.

אלפים מבין כמאה אלף יהודי תוניס נשלחו למחנות האלה. אלה היו, בעיקר, צעירים שכוחם במותניהם. הם נדרשו לעבוד על דש בגדם טלאי צהוב והועבדו בפרך בשירות הצבא הגרמני. עיקר עיסוקם היה בעבודות בנייה וביצורים. רבים מהם מתו בין גדרות המחנות, ממגפות וממחלות אחרות.

אלה היו ימים אפלים בתולדות יהודי תוניס. הסיפור שלהלן, המסופר על-ידי יוצאי תוניס, היה כעין נקודת-אור באפלת הימים ההם:

בנווה-מדבר בסהרה, 'נווה אל-חמה' שמו, שוכן קברו של הצדיק רבי יוסף אל-מעריבי. רבי יוסף היה צדיק, מקובל ומלומד בניסים, ונמנה עם תלמידי האר"י ז"ל. הוא נולד במרוקו, ולפני יותר מארבע-מאות שנים עלה לארץ-ישראל והשתקע בצפת. לאחר תקופה שבה למד תורה, כאמור, מפי האר"י, החליט לשוב לארץ-הולדתו.

את הדרך מארץ-ישראל למרוקו עשה רבי יוסף בשיירת גמלים, שעברה דרך מדבר סהרה. באמצע המדבר נסתלק במפתיע ר' יוסף חיים. הוא נטמן במקום ומצבה גדולה ומפוארת הוקמה על קברו.

סביב הקבר זורמים מעיינות מים חמים, והאזור כולו פורח כגן ירוק באמצע המדבר. תושבי תוניס האמינו כי נווה המדבר מתקיים ומתברך בזכות קברו של הצדיק השוכן בטבורו. הם טיפחו את הקבר, ואף הקימו מעל המצבה ציון גדול. מקום קבורתו של רבי יוסף נהפך עד מהרה למוקד עלייה לרגל. המונים נהרו לשם ביום פטירתו – נר שמיני של חנוכה, ראש-חודש טבת.

עם פלישת כוחות הצבא הגרמניים לאדמת תוניס זרמו שיירות של טנקים אל עומק מדבר סהרה, ומשם לערי המדינה. בדרכה עברה אחת השיירות ב'נווה אל-חמה'. מפקד הכוח הגרמני, שנתקל ראשון במצבה הגדולה והמפוארת ובציון המרשים שהוקם מעליה, דרש לדעת למי נעשה הכבוד הזה.

הוא שלח את פקודיו לברר את העניין. בדיקה העלתה כי אישה אחת, המתגוררת בבית הסמוך לקבר, היא הממונה על שמירת הקבר ועל אחזקתו. עד מהרה התייצבה האישה, ברעדה, לפני המפקד הגרמני.

"של מי הקבר?!", הרעים המפקד בקולו. אחד החיילים תרגם לאישה את השאלה.

"של רבי יוסף אל-מעריבי, איש צדיק וקדוש", ענתה האישה בהיסוס-מה. המתרגם תרגם את תשובתה, והקצין העלה על פניו מבט של בוז ותיעוב.

חששה האישה שמא יבקש הגרמני לפגוע בקבר, וכדי להקדים רפואה למכה, החלה להלל ולפאר את הצדיק. כמו-כן הוסיפה וסיפרה על העלייה ההמונית לקבר במשך כל השנה, ובמיוחד ביום פטירת הצדיק. ברוב תמימותה לא הבינה האישה, כי בכך רק העצימה את שנאתו היוקדת ממילא של הגרמני לכל דבר יהודי.

במנוח ראש סימן המפקד לחייליו לשלח את האישה מעל פניו. בדקות הבאות התנהג כאחוז אמוק. בדרך-כלל נהג לחלק פקודות לכל עבר. הפעם, כך נראה, החליט, לבצע את זממו בעצמו – בלי שליחים.

הוא רץ אל הטנק שלו, זה שהוביל את השיירה, התניע אותו והחל להתקרב במהירות לעבר מצבת הצדיק. במרחק כמה מטרים מהקבר נעצר, ובכינותו ישיר הפנה את קנה הטנק היישר אל המצבה הגדולה. אחר-כך משך את המוט שאמור היה לשגר פגז אל הקבר.

כל אותה שעה עקבו החיילים בעניין רב אחר מפקדם. הם לא הבינו מדוע המצבה הזאת העלתה כל-כך את חמת מפקדם, אך מתוך התבוננות במעשיו ציפו לראותה מתנפצת לרסיסים שיועפו לכל עבר. חלפו שניות, חלפה חצי דקה, חלפה דקה תמימה ומאום לא אירע. הפגז לא נורה.

סמוך מזעם ירד המפקד מהטנק והורה לאחד החיילים לסלק את הטנק הצידה, ולהציב במקומו טנק אחר. ואולם הטנק של המפקד סירב להישמע לסיבובי ההגה. הוא לא זז – לא ימינה ולא שמאלה, לא קדימה ולא אחורה.

כל ניסיונותיהם של הטכנאים להשיב את הטנק לחיים – נכשלו. הטנק לא זז וגם לא ירה. האם הבין המפקד כי אצבע אלוקים התערבה בנעשה, ובשל כך חדל ממאמציו להפציץ את הקבר? אין לדעת. העובדה היא כי כעבור שעה קלה טיפס המפקד על הטנק השני והשיירה כולה המשיכה בדרכה.

הטנק הדומם שקנהו מכוון אל מצבתו של רבי יוסף אל-מעריבי נשאר לעמוד במקום – עדות חיה לנס שהתרחש שם – גם לאחר שהגרמנים עזבו את אדמת תוניס.